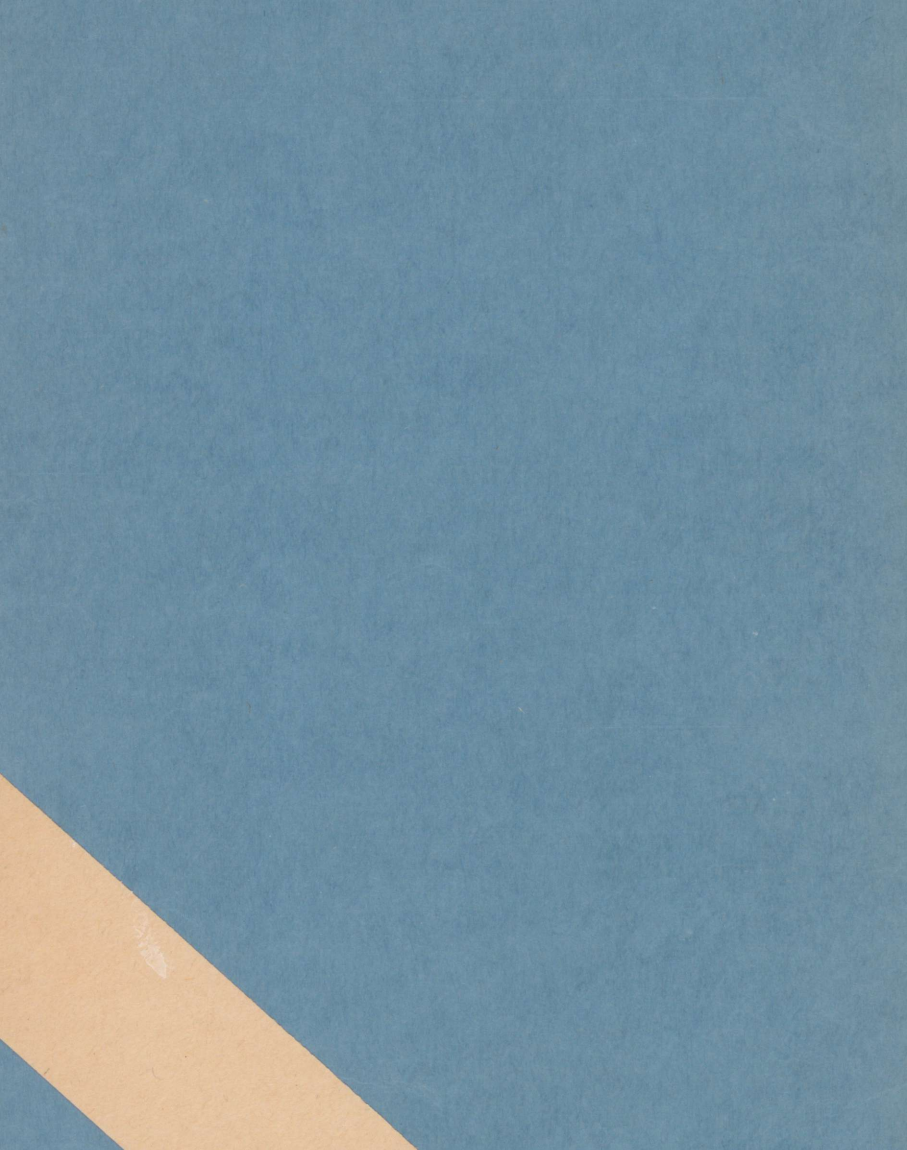

R AHVA-
A AAMATUKOGUDE
K ATALOOGIDE
K OOSTAMISEST

TALLINN
1967

A-28880

Eesti NSV Kultuuriministeerium
Fr.R.Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

RAHVA- **A**AAMATUKOGUDE **K**ATALOOGIDE **K**OOSTAMISEST

Metoodiline kiri

Koostanud V.Miks ja K.Vennikas

Tallinn
1967

02
M 52

F₂

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
71151

ARHIIVKOGU

Vabariigi rahvaraamatukogude kataloogide olukord ei rahulda. Paljudes raamatukogudes need kas puuduvad või ei peegelda kogu fondi. Alfabeetilises kataloogis puudub osa täiendkaarte, süstemaatilises kataloogis teisikkaarte. Vahekaartide arv ja kujundus ei vasta nõuetele. Alfabeetilise ja süstemaatilise kataloogi kaartide järjestamisel tehakse lubamatult palju vigu.

Käesoleva metoodilise väljaande eesmärgiks on anda rahvaraamatukogude (peamiselt külaraamatukogude) töötajaile juhtnööre alfabeetilise ja süstemaatilise kataloogi koostamiseks ning olemasolevate kataloogide täiendamiseks ja redigeerimiseks. Seejuures on silmas peetud, et raamatukogudes kasutatakse põhiliselt trükikaarte, mida iga külaraamatukogu saab 2 komplekti.

Trükikaartide kasutamine raamatukogudes

Raamatukoguhoidja peaks säilitama iga raamatukogusse saabuva trükikaartide komplekti tiitelkaardi ja märkima sellele saabumise kuupäeva. Tiitelkaartide numeratsioon võimaldab kindlaks teha, kas raamatukogu on saanud kõik trükikaartid. Puudevate kaartide hankimiseks tuleb pöörduda Tallinna Bibkolektori poole.

Edasi kontrollib raamatukogutöötaja, kas trükikaartide komplektid on täielikud, ühendab erinevate komplektide dublettkaardid ja järjestab need alfabeetiliselt. Siis teeb ta alfabeetilise kataloogi, inventariraamatu või riuleil asetsevate raamatute järgi kindlaks, missugused trükikaartidel kirjeldatud raamatud raamatukogus leiduvad. Trükikaartid asetatakse uute, veel läbitöötamata raamatute vahele ning kohandatakse alfabeetilise ja süstemaatilise kataloogi jaoks.

Raamatukogusse saabunud raamatuid ei tohi lugejatele välja anda enne, kui pole kirjutatud või kohandatud vajalik arv kaarte kõikide kataloogide jaoks. Kui aga trükikaartidel kirjeldatud raamatud on juba kasutusele võetud ja raamatukoguhoidja on neile kaardid kirjutanud enne trükikaartide saabumist, siis võrreldakse trükikaardi kirjet ja indekseid käsitsi või masinal kirjutatud kaardiga. Seejärel asendatakse käsitsi kirjutatud kaardid trükikaartidega nii alfabeetiliselt kui ka süstemaatilises kataloogis. Enne seda tuleb trükikaardid reeglite järgi (vt. käesoleva kirja lk. 9-11 ning "Raamatukoguhoidja käsiraamatu" (Tln., 1964) lk. 107-113 ja 151-152) kohandada. Alfabeetilise kataloogi põhikaardile tehtud märkmete põhjal kontrollib raamatukoguhoidja, kas teose kohta on kõik täiendkaardid alfabeetiliselt kataloogis ja kas on vaja muuta šifrit või indekseid ning juurde kohandada uusi teisikkaarte süstemaatilises kataloogis.

Ülejäänud trükikaartidest koostatakse alfabeetiline kartoteek, mis informeerib raamatukoguhoidjat fondis puudevatest

teostest. Juhul kui trükikaart jõuab raamatukogusse enne raamatut, otsitakse raamatule kaardid sellest kartoteegist.

Trükikaartide kohandamisel võib komplektides leiduvaid dublettkaarte üle jääda. Neid säilitatakse alfabeetiliselt järjestatuna (soovitatakse eraldi raamatuid ootavatest trükikaartidest) ja neid on hiljem võimalik kasutada määratud kaartide asendamiseks, raamatunäitustel, kartoteekide korraldamisel jm.

Trükikaartide komplekt võib sisaldada ka teatme- ja viitekaarte, mille eesmärgiks on anda kataloogi kasutajale näpunäiteid. Neid kaarte kasutatakse ainult alfabeetilises kataloogis. Nimetatud komplektile on vahel lisatud kaardid "Tähelepanuks raamatukoguhoidjale", milles teatatakse muudatustest ja parandustest trükikaartidel, uutest kasutuselevõetud indeksitest ja nende alaliikidest, tuakse ära indeksi parandused jne. Neid kaarte kataloogidesse ei liideta, vaid säilitatakse eraldi meetodilise materjalina ja nende alusel tehakse kataloogides muudatusi ning parandusi.

Alfabeetilise ja süstemaatilise kataloogi kontrollimine ning täiendamine

Alfabeetilisi ja süstemaatilisi katalooge kontrollitakse ning täiendatakse fondis olevate raamatute järgi. Kõigepealt vaadatakse, kas iga riulilt järjest võetud raamatu kohta on alfabeetilises kataloogis põhikaart. Vananenud ja lagunenu raamatud on soovitatav kohe riuleilt kõrvaldada ja kustutada. Ühtlasi tuleks esialgu eraldada need raamatud, mille kaardid kataloogides puuduvad.

Raamatukoguhoidja kontrollib, kas alfabeetilise kataloogi põhikaart on õigesti vormistatud (vt. näidis 1). Kui selleks on trükikaart, siis peaks(id) kaardi esikülje parempoolses alanurgas olema raamatukogus kasutatud indeks(id). Küla- raamatukogudele ja teistele väikestele raamatukogudele mõeldud jämeda šriftiga indeks(id) kriipsutatakse alla. (Hariliku

Šriftiga trükitud indeks on täpsem ning sobib kasutamiseks suuremate raamatukogude kataloogides.) Allakriipsutatud indeksid näitavad, missugustes süstemaatilise kataloogi liikides raamat on peegeldatud.

Trükikaardi esiküljel on näha, milliseid täiendkirjeid tuleks teha alfabeetilises kataloogis. Külaraamatukogudes on nende arv piiratud, seepärast peab raamatukoguhoidja kindlaks määrama, missuguseid täiendkirjeid on vaja, ning vastavad märkmed alla kriipsutama kaardi keskel annotatsioonil all (vt. "Raamatukoguhoidja käsiraamat", lk. 131-132).

Kaardi vasakus ülanurgas esimese tekstireaga ühel ja samal kõrgusel peab olema šiffer, mis näitab raamatu asukohta fondis. Šiffer koosneb paigutusindeksist ja autorimärgisest ($\frac{678.9}{E19}$). Paigutusindeksi moodustab raamatukoguhoidja trükikaardil antud kataloogiindeksi põhjal (mitme indeksi korral esimese indeksi järgi). Iga raamatukogu peab tegema raamatukogus kasutatavate paigutusindeksite tabeli. Viimase aluseks võetakse Fr.R.Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riikliku Raamatukogu väljaanded "Liigitustabelid rahvaraamatukogudele" (Tln., 1961, lk. 77-80) ja "Liigitustabelid rahvaraamatukogudele. Täiendavaid liike ja alaliike tabelite 1961.a. väljaandele" (Tln., 1966, lk. 16-18). Neis on näidistabelid, kuid iga raamatukogu võib olenevalt vajadusest ja fondi suurusest paigutusindekseid juurde moodustada või ära jätta. Näiteks võib

636.1 }
636.2 } asemel kasutada 636.

Kataloogiindeks võib mõnikord paigutusindeksiga kokku langetada, tavaliselt on aga paigutusindeks kataloogiindeksist lühem.

Autorimärgis on trükikaardi parempoolses ülanurgas indeksite all. Kataloogikaardil kirjutatakse autorimärgis vasakpoolsesse ülanurka paigutusindeksi alla. Nii moodustubki paigutusindeksist ja autorimärgisest raamatu šiffer (šifrit ei tohi koostada ainult autorimärgisest).

Raamatute inventarinumbrid kirjutatakse kaardi tagakülje vasakule äärele tulbana alt üles (vt näidis 2).

(Vt. ka L. Püssi "Trükikaart ja selle kasutamine raamatu-
kogutöös". Tln., 1955.)

678.9
E19 Eesmaa, M., Kүүsvek, A. ja Masso, S.
Valik toiduresepte. 2. tr. Tln., «Valgus», 1966.
238 lk. 40.000 eks. 48 kop. Kõites.

Kaanel autorid märkimata.

Teos on mõeldud töötava naise abistamiseks koduse toitlusta-
mise korraldamisel. Ta sisaldab ülevaate tervislikust toitumisest
ning annab praktilisi näpunäiteid toidu valmistamiseks ja toidu-
ainete lühiajaliseks säilitamiseks. Toidureseptide valikul on läh-
tutud igapäevase toitlustamise otstarbekusest. On arvestatud toi-
tude valmimiskiirust, täisväärtuslikkust, odavust, rahvapärasust
ja mitmekülsust. Esitatud retseptidest sobivad paljud ka peolaua
jaoks. Toiduainete hulk retseptides on arvestatud 4–5 inimesele. —
Tähestikuline sisukord. — R, K, L

I. Kүүsvek, A. II. Masso, S. III. Pealkiri.

Ээсмаа, М., Күүсвек, А. и Массо, С. Рецепты изготовления
блюда.

Nr. 500 [66-1699] XX,5
ENSV Riiklik Raamatupalat

678.9
E19

„Kir“ Viljandis, XI 66. T. 2780 — 1820 + 5480

Näidis 1. Alfabeetilise kataloogi põhikaardi
esikülj.

2744
2743
2742

Näidis 2. Alfabeetilise kataloogi põhikaardi
tagakülj.

Kui alfabeetilise kataloogi põhikaart on kirjutatud käsiti-
si või masinal, siis tehakse märkmed indekse ja täiendkir-
jete kohta kaardi tagaküljele. Kaardi esiküljel on ainult šif-

fer (vt. näidis 3). (Vt. ka "Raamatukoguhoidja käsiraamat", lk. 151-152.)

91(N)	Laiona K.
L12	Mööda Pihkvamaad. Tln., "Eesti Raamat", 1967. 120 lk., illustr. Bibliogr. lk. 119.

○	
Pihkva oblast	
2348 2347	91(N)

Näidis 3. Alfabeetilise kataloogi põhikaart
(käsitsi kirjutatud).

Kui raamatu põhikaart alfabeetilises kataloogis puudub, tuleb kohe kohendada vastav trükikaart (kui see on olemas) või kataloogida raamat käsitsi või kirjutusmasinal. Seejuures arvestatagu tingimata kataloogimisreegleid (vt. "Raamatukoguhoidja käsiraamat", lk. 117-147).

Raamatukoguhoidja kontrollib alfabeetilise kataloogi põhikaardile tehtud märkmete põhjal:

1) kas alfabeetilisest kataloogis on põhikaardil märgitud täiendkirjed olemas,

2) kas süstemaatilises kataloogis on kõik alfabeetiliselt põhikaardil märgitud indeksitega kaardid,

3) kas kõik kaardid on õigesti vormistatud.

Raamatukogutöötaja peab alati meeles pidama, et ükskõik kui palju kaarte ühe raamatu kohta kirjutatakse või kohandatakse, nendele kõikidele märgitakse sama šiffer, mis on alfabeetilisest kataloogi põhikaardil ja raamatus.

Ühele raamatule kohandatud trükikaartide näidised (4-8).

7T
P70

Port, M.

Arhitekti pilguga Inglismaal. Tln., «Eesti Raamat», 1966.

220 lk., illust.; 48 lehte illust. 12.000 eks. 1 rbl. 12 kop. Kõites. Kaanel autor märkimata.

Rikkalikult illustreeritud raamatus jagab vabariigi tuntumaid arhitektide lugejatega oma muljeid Inglismaast ja Londonis 1961. a. toimunud arhitektide VI ülemaailmsest kongressist. Autor tutvustab lugejaid tänapäeva ehituskunstiga, Londoni ja kuningriigi teiste vanade ning uute linnadega, sealsete inimeste ja traditsioonidega ning kapitalistliku maailma nii säravaks poleeritud kui ka eemaletõukava poolega. — R. K. L (VII—IX)

I. Pealkiri. II. Inglismaa.

Порт, М. Что увидел архитектор в Англии.

Nr. 368 [66-1171] XXVIII,2+XV,4
ENSV Riiklik Raamatupalat

7T+91(T)
72T(inglise)+91(4)
P70

„Kiir“ Viljanäis, VIII 66. T. 2111 — 1820+3640

Näidis 4. Alfabeetilise kataloogi põhikaart.

Kui kontrollimisel selgub, et kataloogides peale põhikaardi kõiki vajalikke kaarte ühe raamatu kohta pole, alfabeetilisest kataloogis puuduvad näiteks täiendkaardid või süstemaatilises kataloogis teisikkaardid, siis tuleb puuduvad kaardid kohe trükikaartidest kohandada või alfabeetilise põhikaardi alusel dubleerida. Raamatu põhikirjete koostamisel või dubleerimisel kantakse kaardile järgmised andmed: autori nimi, pealkiri, ala-pealkirja andmed, ilmumiskoht, kirjastus, ilmumisaeg, arvulised ning ülapealkirja andmed ja vajalikud märkused. Trükikaardist

Arhitekti

7T
P70

Port, M.

Arhitekti pilguga Inglismaal. Tln., «Eesti Raamat», 1966.

220 lk., illustr.; 48 lehte illustr. 12.000 eks. 1 rbl. 12 kop. Köites.

Kaanel autor märkimata.

Rikkalikult illustreeritud raamatus jagab vabariigi tuntumaid arhitekte lugejatega oma muljeid Inglismaast ja Londonis 1961. a. toimunud arhitektide VI ülemaailmsest kongressist. Autor tutvustab lugejaid tänapäeva ehituskunstimiga, Londoni ja kuningriigi teiste vanade ning uute linnadega, sealsete inimeste ja traditsioonidega ning kapitalistliku maailma nii säravaks poleeritud kui ka eemaletõukava poolega. — R, K, L (VII—IX)

I. Pealkiri. II. Inglismaa.

Порт, М. Что увидел архитектор в Англии.

Nr. 368 [66-1171] XXVIII,2+XV,4
ENSV Riiklik Raamatupalat

7T+91(T)
72T(Inglise)+91(4)
P70

„Kiir“ Vihandis, VIII 66. T. 2111 — 1820+3640

Näidis 5. Pealkirja täiendkirje alfabeetilisest kataloogis.

Inglismaa.

7T
P70

Port, M.

Arhitekti pilguga Inglismaal. Tln., «Eesti Raamat», 1966.

220 lk., illustr.; 48 lehte illustr. 12.000 eks. 1 rbl. 12 kop. Köites.

Kaanel autor märkimata.

Rikkalikult illustreeritud raamatus jagab vabariigi tuntumaid arhitektide lugejatega oma muljeid Inglismaast ja Londonis 1961. a. toimunud arhitektide VI ülemaailmsest kongressist. Autor tutvustab lugejaid tänapäeva ehituskunstimiga, Londoni ja kuningriigi teiste vanade ning uute linnadega, sealsete inimeste ja traditsioonidega ning kapitalistliku maailma nii säravaks poleeritud kui ka eemaletõukava poolega. — R, K, L (VII—IX)

I. Pealkiri. II. Inglismaa.

Порт, М. Что увидел архитектор в Англии.

Nr. 368 [66-1171] XXVIII,2+XV,4
ENSV Riiklik Raamatupalat

7T+91(T)
72T(Inglise)+91(4)
P70

„Kiir“ Vihandis, VIII 66. T. 2111 — 1820+3640

Näidis 6. Kohanime täiendkirje alfabeetilisest kataloogis

erinevalt jäetakse märkimata eksemplaride arv, hind, andmed köitmise kohta, annotatsioon jms.

Täiendkirjete puhul kirjutatakse kaartidele täiendkirje pealdis, järgneb lühendatud põhikirje: autori nimi, pealkiri, alapealkirja andmetest ainult kõige olulisem pealkirja täp-

7T
P70

Port, M. Arhitekti pilguga Inglismaal. Tln., «Eesti Raamat», 1966.

220 lk., illustr.; 48 lehte illustr. 12.000 eks. 1 rbl. 12 kop. Köites. Kaanel autor märkimata.

Rikkalikult illustreeritud raamatus jagab vabariigi tuntumaid arhitektide lugejatega oma muljeid Inglismaast ja Londonis 1961. a. toimunud arhitektide VI ülemaailmsest kongressist. Autor tutvustab lugejaid tänapäeva ehituskunstiga, Londoni ja kuningriigi teiste vanade ning uute linnadega, sealsete inimeste ja traditsioonidega ning kapitalistliku maailma nii säravaks poleeritud kui ka eemaletõukava poolega. — R, K, L (VII—IX)

I. Pealkiri. II. Inglismaa.

7T

Port, M. Что увидел архитектор в Англии.

Nr. 368 [66-1171] XXVIII,2+XV,4
ENSV Riiklik Raamatupalat

7T+91(T)
72T(Inglise)+91(4)
P70

„Kiir“ Viljandis, VIII 66. T. 2111 — 1820+3.

Näidis 7. Süstemaatilise kataloogi põhikaart.

7T
P70

Port, M. Arhitekti pilguga Inglismaal. Tln., «Eesti Raamat», 1966.

220 lk., illustr.; 48 lehte illustr. 12.000 eks. 1 rbl. 12 kop. Köites. Kaanel autor märkimata.

Rikkalikult illustreeritud raamatus jagab vabariigi tuntumaid arhitektide lugejatega oma muljeid Inglismaast ja Londonis 1961. a. toimunud arhitektide VI ülemaailmsest kongressist. Autor tutvustab lugejaid tänapäeva ehituskunstiga, Londoni ja kuningriigi teiste vanade ning uute linnadega, sealsete inimeste ja traditsioonidega ning kapitalistliku maailma nii säravaks poleeritud kui ka eemaletõukava poolega. — R, K, L (VII—IX)

I. Pealkiri. II. Inglismaa.

91T

Port, M. Что увидел архитектор в Англии.

Nr. 368 [66-1171] XXVIII,2+XV,4
ENSV Riiklik Raamatupalat

7T+91(T)
72T(Inglise)+91(4)
P70

„Kiir“ Viljandis, VIII 66. T. 2111 — 1820+364

Näidis 8. Teisikkaart süstemaatilises kataloogis.

sustamiseks, ilmumiskoht ja -aasta ning arvulised andmed (vt. "Raamatukoguhoidja käsiraamat", lk. 128-139).

Raamatu ja selle kohta kirjutatud kaartide kontrollimisel tehakse hariliku (mitte värvilise või keemilise) pliiaatsiga märk raamatu tiitellehe paremasse ülanurka või mujale raamatusse, kuhu varem pole muid märkmeid tehtud ja kus see märk on ker-

gesti nähtav. Samasugune märk tehakse alfabeetilise kataloogi põhi- ja täiendkaartide esikülje paremasse ülanurka ja süste-
maatilise kataloogi põhi- ning teisikkaartide esikülje vasa-
kusse alanurka kataloogiindeksi juurde.

Ka inventariraamatus tuleb ära märkida need inventarinumb-
rid, mis on kontrollitud. Märk tehakse selle rea lõppu vasak-
poolsel leheküljel, kuhu on kantud andmed kontrollitava raama-
tu kohta (vt. näidis 9).

1947. a

Sissekande kuupäev	Inventori- number	Autor ja pealkiri	
1	2		3
4. nov.	9126	Kõiva, H. Botaanika. VI kl.	✓
5. nov.	9127	Vahur, J. ja Koop, A. Kartuli, köögi- ja ...	✓

Näidis 9. Inventariraamatu lehekülj kontrollimise
kohta tehtud märgiga

Raamatuid võib kontrollida laudite kaupa. Soovitav on
esialgu üles otsida ühe laudi raamatute kaardid alfabeetilisest
kataloogist, jätta need kaardid kataloogis püsti ja neil olevate
indeksite järgi kontrollida süstemaatilise kataloogi kaarte. In-
ventariraamatusse võiks märgid teha enne kontrollitud raamatute
tagasiasetamist riiulile.

Kõigepealt on soovitatav kontrollida ilukirjandust, seejä-
rel teisi liike. Töö käigus eraldatakse kontrollitud ja kontrol-
limata fondi osad liigieraldajaga.

Arvestades seda, et osa raamatutest on lugejate käes, ränd-
kogudes või raamatunäitustel, tuleb tagastatud raamatuid riiu-
lile asetades kindlaks teha, kas neil on kokkulepitud märk. Mär-

giga raamatud paigutatakse riuleile. Siis vaadatakse, kas määrgistamata raamatute kohta, mis kuuluvad kontrollitud fondi osasse, on kataloogides vajalikud kaardid olemas, ja tehakse märke inventariraamatusse eespool kirjeldatud korra järgi. Kui raamatukogusse saabub kontrollimata raamat, mille põhikaart on alfabeetilises kataloogis olemas, tuleb vaadata, kas kaardi tagaküljele on kirjutatud selle raamatu inventarinumber. Viimane määrgistatakse ka inventariraamatus.

Kontrollimise ajal juurdetulnud uued raamatud ja nende kaardid määrgistatakse analoogiliselt eelkirjeldatuga.

Nii töötatakse läbi kogu fond. Lõpuks peab raamatukogutöötaja inventariraamatu järgi välja selgitama, millistel raamatutel määrgid puuduvad. Need raamatud tuleb üles otsida ja kontrollida. Kadunud raamatud kustutatakse.

Järgmiseks ülesandeks on alfabeetilise ja süstemaatilise kataloogi kaartidel olevate märkide kontrollimine. Kaardid vaadatakse järjest läbi. Määrgistamata kaartide leidmisel selgitatakse, kas raamat tõesti puudub fondist. Jaataval korral tuleb kaardid kataloogidest välja võtta.

Et ajutise tähtsusega brošüürid asuvad raamatutega koos riulil, peegeldatakse ka neid kataloogides. Inventariraamatusse neid ei kanta. Sel juhul määrgistatakse ajutise tähtsusega brošüüride alfabeetilise kartoteegi kaardid ja vaadatakse kartoteek pärast läbi nagu inventariraamatki.

Viimaseks tööks on kataloogide lõplik korrastamine.

Alfabeetilises kataloogis on vaja kontrollida kaartide järjestust (vt. "Raamatukoguhoidja käsiraamatu" lk. 152-155), vahekaartide olemasolu ja kujundust (vt. sealsamas lk. 155-156 ja meetoodiline kiri "Alfabeetilise kataloogi kujundamisest". Tln., 1965, rotaatorpaljundus). Alfabeetilise kataloogi vahekaardid asetatakse vähemalt 25-30 kaardi järel. Iga uus täht saab kitsa keskmise väljega vahekaardi, autoreid ja kollektiive tähistatakse laia keskmise väljega vahekaartidega, silpe ja sõnu aga vaheldumisi vasak- ja parempoolse väljega vahekaartide abil.

Soovitav on kujundada iga grupp vahekaarte erivärvilistena. Näiteks võiksid olla kitsa keskmise väljega vahekaardid

pruunid, laia keskmise väljega vahekaardid helebeežid, vasak- ja parempoolse väljega vahekaardid rohelised. Et mitmevärvilisi vahekaarte on raske saada, võib vahekaarte lõigata ka valgest kartongist ja teha värvilised kandiid.

Vahekaartidele (vt. näidis 10) kirjutatakse raamatukogukirjas tindi või musta tušiga, jälgides, et teksti paigutus oleks nägus ja ülevaatlik.

Süsteemaatilises kataloogis kontrollitakse:

1) vahekaartidel olevate indeksite, pealkirjade ja viidete vastavust liigitustabelitele,

2) vahekaartide taga asuvate kaartide indeksite vastavust indeksile ja pealkirjale,

3) rubriigisisest kaartide järjestust.

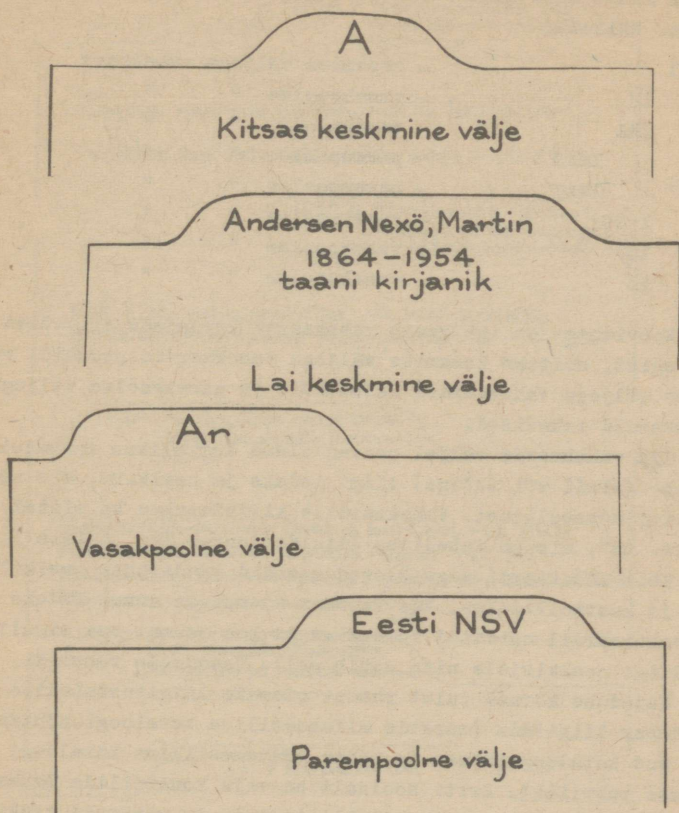
Süsteemaatilise kataloogi aluseks on "Liigitustabelid rahvaraamatukogudele" (Tln., 1961) ja "Liigitustabelid rahvaraamatukogudele. Täiendavaid liike ja alaliike tabelite 1961.a. väljaandele" (Tln., 1966).

Et kujuneks õigesti ülesehitatud süsteemaatiline kataloog, tuleb kõigepealt kindlaks teha, kas kataloogikaardid on kataloogiindeksite (kaardi vasakus alanurgas asuv indeks) järgi rühmitatud. Ühe ja sama kataloogiindeksiga kaardid koondatakse ja need moodustavad ühe rubriigi. Rubriigis võivad olla nii põhikui ka teisikkaardid (põhikaardi paigutusindeks on tuletatud kataloogiindeksist või ühtib sellega täielikult, teisikkaardi kataloogiindeks aga erineb paigutusindeksist).

Tuleb jälgida, et süsteemaatilise kataloogi rubriigid järjekorrasid üksteisele samas järjekorras nagu liigid liigitustabelites (0, 001, 002, 01, 02 jne.).

Rubriigid peavad olema eraldatud üksteisest vahekaartidega. Kasutatakse keskmise, vasak- ja parempoolse väljega vahekaarte (vt. "Raamatukoguhoidja käsiraamat", lk. 195-198).

Vahekaartide panemisel kataloogi võib raamatukoguhoidja abivahendina kasutada liigitustabelite (1961.a.) lõpus olevat paigutusindeksite näidistabelit (täiendused 1966.a.). Siin tuleb jälgida kataloogiindeksite lahtrit, kus indeksite astmeline

Näidis 10. Vahekaardid alfabeetilises kataloogis.

esitus annab nii-öelda võtme kataloogi kujundamiseks vahekaartidega. Näiteks:

1	- keskmise väljega vahekaart
1M	- vasakpoolse " "
1MA	- vasakpoolse " "
1MA3	- parempoolse " "
1MA7	- parempoolse " "
1(09)	- vasakpoolse " "
15	- vasakpoolse " "
16	- vasakpoolse " "

Soovitav on iga grupp vahekaarte kujundada eri värvi kartongist, näiteks keskmise väljega vahekaardid pruunid, vasakpoolse väljega vahekaardid helebeežid ja parempoolse väljega vahekaardid rohelised.

Iga vahekaardi väljel peavad olema korralikus raamatukogukirjas (tindi või tušiga) liigi indeks ja pealkiri, mis võetakse liigitustabelitest. Vahekaardile kirjutatakse ka viited "vt." ja "vt. ka", mis on tabelites liikide juures (vt. näidis 11).

Kõik vahekaardi taga olevad kaardid vaadatakse üksikult läbi ja kontrollitakse, kas vasakus alanurgas antud indeks ühtib vahekaardil näidatud indeksiga ja kas raamat oma sisult vastab liigi pealkirjale ning sobib selle teadusala rubriiki.

Vajaduse korral tuleb raamat uemate liigitustabelite alusel ümber liigitada (märkida alfabeetilise kataloogi põhikaardile uus kataloogiindeks ja panna süstemaatilise kataloogi kaart õigesse rubriiki). Eriti hoolsalt on vaja kontrollida raamatuid, mida raamatukoguhoidja ise on liigitanud, ja vanemaid trükikaarte.

Vahekaartide taga asuvate kaartide järjestuse kontrollimisel peab raamatukoguhoidja meeles pidama, et süstemaatilises kataloogis järjestatakse kaardid ühe rubriigi piires tavaliselt alfabeedi järgi ning kehtivad samad reeglid mis alfabeetilise kataloogi kaartide järjestamiselgi.

Neis süstemaatilise kataloogi rubriikides, kus kõrvuti teiste kirjetega esineb ka marksismi-leninismi rajajate teoste ning

IMA7 Kommunistlik ma-
raal. Kommunistlik
kasvatus

Õppiva noorsoo kommunistlik kasvatus-
vt. 371
Võitlus tervete eluviiside eest - vt. 39

IMA3 Marksistlik-lenin-
lik õpetus rahvus- ja
kolohiaalküsimusest

NSV Liidu rahvuspoliitika - vt. 32N ja 9(N)2
Sotsialismimaade rahvuspoliitika - vt. 32T

IMA Ajalooline materia-
lism. Teaduslik kommu-
nism

Marksistlik-leninlik õpetus parteist - vt. 3KP
Marksistlik-leninlik õpetus riigist - vt. 34
Marksistlik-leninlik õpetus sõjast ja armeest - vt. 355
Marksism-leninism usust - vt. 2
jne.

IM Marksistlik filosoofia
Dialektiline materialism

I Filosoofia

Näidis 11. Vahekaardid liigis 1
Filosoofia

TRU Raamatukogu

partei ja valitsuse otsuste kirjeid, on kaartide järjestus järgmine (vt. "Raamatukoguhoidja käsiraamat", lk. 199-200):

1) marksismi-leninismi rajajate teosed

Marx, K. ja Engels, F.

Marx, K.

Engels, F.

Lenin, V. I.

2) NLKP kongresside ja Keskkomitee pleenumite materjalid

NLKP programm

NLKP põhikiri

Kongressid

Konverentsid

Pleenumid

Keskkomitee otsused

- kõik ühises pöördkronoloogilises järjestuses

3) Ülejäänud kaardid autorite ja teoste pealkirjade alfabeetilises järjestuses.

Pärast alfabeetilise ja süstemaatilise kataloogi lõplikku korrastamist peab raamatukoguhoidja veel kord kontrollima riiuleile asetatud raamatute paigutust šifrite järgi.

Alfabeetilise ja süstemaatilise kataloogi koostamine

Kataloogide koostamine erineb eespool toodud käsitelust. Kõigepealt järjestatakse alfabeetiliselt kõik raamatukogus leiduvad trükikaardid. Nende hulka pannakse trüki- ja käsitsi kirjutatud kaardid, millest on alustatud kataloogide tegemist. Seega tuleb olemasolevad puudulikud kataloogid likvideerida, sest uute kataloogide koostamine nõuab vähem vaeva kui suurte puudustega kataloogi kontrollimine.

Siis kirjutatakse mõlema kataloogi jaoks vahekaardid. Alfabeetilise kataloogi vahekaartide näidiseid võib leida Fr. R. Kreutswaldi nim. Eesti NSV Riikliku Raamatukogu meetodilisest väljaandest "Alfabeetilise kataloogi kujundamisest" (Tln., 1965).

Süstemaatilise kataloogi vahekaartide kujundamist käsitle-

takse "Raamatukoguhoidja käsiraamatu" lk. 195-198 (vt. ka käesoleva töö lk. 16-17).

Kui selgub, et mõne vahekaardi taha alfabeetilises ja süstemaatilises kataloogis kaarte ei kogune, siis mittevajalikke vahekaarte kataloogidesse ei liideta.

Edasi kulgeb töö nagu kataloogide kontrollimiselgi. Raamatud võetakse järjest laudite kaupa riiulilt (vananenud ja lagunenud raamatud kustutatakse) ja otsitakse neile järjestatud kaartide hulgast vajalikud kaardid. Seejuures tuleb hoolikalt võrrelda andmeid kaardil ja raamatus ning eriti jälgida erinevate trükkide ilmumisaastaid. Üks kaartidest vormistatakse alfabeetilise kataloogi põhikaardiks, millele kantakse kasutatud indeksid, täiendkirjed, šiffer ja inventarinumbrid. Dublettkartidest kohandatakse täiendkaardid ja süstemaatilise kataloogi kaardid, nagu eespool kirjeldatud.

Raamat märgistatakse hariliku pliitsiga ja tehakse märk ka inventariraamatusse.

Kontrollitud raamatud paigutatakse riiuleile, kaardid aga loodavatesse kataloogidesse õigete vahekaartide taha õiges järjekorras. Sel viisil kataloogid vähehaaval kasvavad.

Tuleb kindlasti kontrollida, kas raamatukogusse tagastatud raamatud on märgistatud või mitte.

Lõpuks selgitatakse inventariraamatu põhjal välja kontrollimata raamatud ja otsitakse need üles, et kirjutada vajalikud kaardid või dublettide puhul märkida inventarinumbrid alfabeetilise kataloogi põhikaardile. Raamatud, mida ei leita, tuleb kustutada.

Kontrollimisperioodil raamatukogusse saabunud uued raamatud peab raamatukoguhoidja kohe läbi töötama ja kaardid kataloogidesse asetama. Sellega väldib ta lünkade tekkimist kataloogides. Inventariraamatusse tehakse märkus, millest alates pole kaartide olemasolu kataloogides enam vaja kontrollida, s.t. siitpeale on kõik raamatud kataloogides peegeldatud.

Pärast raamatufondi kontrollimist vaadatakse üle mõlema kataloogi kaartide järjestus.

Raamatukogudes, kus on ainult üks, tavaliselt süstemaatiline

kataloog, kontrollitakse raamatute kohta kirjutatud kaarte süstemaatilise kataloogi järgi, kusjuures raamatud võetakse läbi riiul riiuli järel. Kaartide leidmist kataloogist hõlbustab raamatu šifris märgitud paigutusindeks, kuid kaardi mitteleidmisel peaks läbi otsima ka teised rubriigid, kus kontrollitav raamat võiks olla oma sisu järgi veel peegeldatud. Süstemaatilise kataloogi kaardi põhjal kirjutatakse kontrollitavale raamatule alfabeetilise kataloogi põhikaart ja täiendkaardid ning süstemaatilise kataloogi teisikkaardid (kui need puuduvad). Inventarinumbrid kantakse süstemaatilise kataloogi kaardilt alfabeetilise kataloogi põhikaardi pöördele. (Kadunud raamatute inventarinumbreid ei märgita, vaid raamatud kustutatakse.) Süstemaatilise kataloogi kaardilt tuleks pärast seda inventarinumbrid kustutada.

Kui raamatukogus on säilinud trükikaartide ülejääke, peab raamatukoguhoidja need enne raamatufondi kontrollimist alfabeetiliselt järjestama. Neid tuleks kasutada pärast kohandamist alfabeetilise kataloogi koostamiseks ning süstemaatilise kataloogi täiendamiseks. Kaarte ja raamatuid märgistatakse nii, nagu eespool kirjeldatud.

Kui kataloogid on korda tehtud, võib raamatukogus seinale panna trükitud plakati "Kasutage katalooge" (Tln., 1966). Ühtlasi peab raamatukoguhoidja lugejaid kataloogide kasutamisel juhendama.

Kataloogide koostamine ja kontrollimine on küllalt aeganõudev, seepärast tuleb raamatukoguhoidjal teatud aja vältel, näiteks nädala jooksul tehtud töö põhjal koostada kataloogide korrastamise plaan etappide kaupa.

Töös esinevate raskuste ja probleemide korral pöördu taga tingimata rajooniraamatukogu või Fr.R.Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riikliku Raamatukogu poole aadressil; Tallinn, Raamatukogu plats 1, Fr.R.Kreutzwaldi nim. ENSV Riikliku Raamatukogu kataloogimisosakond, tel. 471-78.

SOOVITATAV KIRJANDUS

1. Raamatukoguhoidja käsiraamat. Tln., 1964.
2. Liigitustabelid rahvaraamatukogudele. Tln., 1961.
3. Liigitustabelid rahvaraamatukogudele. Täiendavaid liike ja alaliike tabelite 1961.a. väljaandele. Tln., 1966.
4. Veskimägi, K. Kataloogimisreeglid rahvaraamatukogudele. Tln., 1960.
5. Püss, L. Trükikaart ja selle kasutamine raamatukogutöös. Tln., 1955.
6. Alfabeetilise kataloogi kujundamisest. (Rotaatorpaljundus.) Tln., 1965.
7. Kataloogide ülesehituse küsimusi. Metoodiline kiri rahvaraamatukogudele. (Rotaatorpaljundus.) Tln., 1964.
8. Единые правила описания произведений печати для библиотечных каталогов.
Ч. I. Вып. 2. Организация алфавитного каталога книг. 2-е изд., испр. и доп. М., 1961.

S i s u k o r d

Sissejuhatus	3
Trükikaartide kasutamine raamatukogudes....	4
Alfabeetilise ja süstemaatilise kataloogi kontrollimine ning täiendamine	5
Alfabeetilise ja süstemaatilise kataloogi koostamine.....	18
Soovitav kirjandus.....	21

Vastutav toimetaja H.Masing

Korrektor H.Voosemaal

О составлении каталогов в массовых
библиотеках

Методическое письмо

Составили В.Микс и К.Венникас

На эстонском языке

Paber 60x84, 1/16. Trükihoognaid 1,5.
Tingtrükihoognaid 1,37. Trükiarv 1200.

Tell. nr. 61. MB-08670.

Fr.R.Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riikliku
Raamatukogu rotaprint. 1967.

Tasuta

A-28880

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00383760 8

tasuta